

1 užduotis. Įvertinkite, ar kiekvienas iš pateiktų teiginių yra teisingas. Apibraukite „T“, jei teiginys yra teisingas, arba „N“ – jei neteisingas. (15 tšk.)

A	Istorija kaip akademinė disciplina pradėjo formuotis XVIII a. pab. – XIX a. pr.	T	N
B	Tukididas savo istoriją parašė kiek vėliau nei kitas graikų istorikas Herodotas	T	N
C	P. Dusburgiečio „Prūsijos žemės kronikoje“ pirmą kartą paminėtas Lietuvos vardas.	T	N
D	A. Vijūko-Kojalavičiaus Lietuvos istorijoje gausiai remtasi M. Strijkovskio istorija.	T	N
E	M. Strijkovskis parašė pirmąją Lietuvos istoriją lotynų kalba.	T	N
F	S. Daukanto „Darbai senųjų lietuvių ir žemaičių“ – pirmoji Lietuvos istorija lietuvių kalba.	T	N
G	L. fon Rankė svarbiausiu istoriko uždaviniu laikė grynųjų istorijos faktų atskleidimą.	T	N
H	Svarbiausiu „Analų“ mokyklos istorikų tyrimų objektu tapo politinė istorija.	T	N
I	Sąvoką „civilizacija“ mokslininkai savo tyrimuose pradėjo naudoti XX amžiuje.	T	N
J	A. Šapokos redaguotas vadovėlis „Lietuvos istorija“ pirmą kartą išleistas 1936 metais.	T	N
K	E. Gudavičiui priklauso Vilniaus pirmojo paminėjimo datos nustatymo nuopelnai.	T	N
L	Archyvas yra atskirų žmonių, šeimų, įstaigų, organizacijų dokumentų rinkinius kaupianti, sauganti, tvarkanti ir tirianti institucija.	T	N
M	Istorijos šaltinio išorinė kritika yra šaltinio turinio tyrimas, siekiant nustatyti patikimumą.	T	N
N	Amžininkų pasakojimai yra pats patikimiausias istorijos šaltinis.	T	N
O	Istorijos politika – sąmoningo praeities vaizdinių naudojimo viešojoje erdvėje įteisinimas ir skatinimas.	T	N

2 užduotis. Kuriam iš Lietuvos praeitį aprašinėjusių autorių labiausiai tiktų tokio pobūdžio tekstas? Pažymėję teisingą atsakymą, įrašykite žodžius iš teksto, kurie pagrįstų pasirinktą atsakymą (2 tšk.)

Apie pergalingą brolių kovą su lietuvių karaliumi

Tais pačiais metais, verbų sekmadienio išvakarėse Vytenis, Lietuvos karalius, puoselėdamas viltį, kad ir dabar, kaip ir anksčiau, viskas jam turį klotis pagal jo norą, įsibrovė su 4 tūkstančiais rinktinių vyrų į Prūsijos žemę ir taip nusiaubė Varmės vyskupystę, kad viskas, ko negynė pilys bei įtvirtinimai, paliko sudeginta, išžudyta ar paimta į nelaisvę. Ir šiame karo žygyje, ir ankstyvesniajame begėdiškai išniekino bažnyčias, šventuosius rūbus bei taures, bažnyčios tarnus bei sakramentus ir, neskaitant kito grobio, kurio be galo daug čia paėmė, išsivarė daugiau nei tūkstantį du šimtus krikščionių belaisvių

A. Albertui Vijūkui-Kojalavičiui	C. Petruui Dusburgiečiui
B. Motiejui Strijkovskiui	D. Simonui Daukantui

Pagrindimas:

3 užduotis. Kiekvienam iš 1-7 istorijos pagalbinių mokslų priskirkite jo trumpą apibūdinimą (A-H). Vienas apibūdinimas yra nereikalingas. Atsakymų raides įrašykite lentelėje. (7 tšk.)

1. Archeologija	A. Antspaudų tyrimas					
2. Diplomatika	B. Istorijos šaltinių atsiradimo, pobūdžio, autentiškumo, patikimumo, turinio tyrimas					
3. Epigrafika	C. Istorinių dokumentų amžiaus, formos, turinio ir patikimumo tyrimas					
4. Etnografija	D. Istorinių įvykių ir dokumentų datų nustatymas					
5. Metrologija	E. Įrašų ant akmens, molio, metalo tyrimas					
6. Sfragistika	F. Matavimo vienetų raidos tyrimas					
7. Šaltinotyra	G. Materialinės kultūros liekanų tyrimas					
	H. Tautų ir kitų etninių bendrijų materialinės ir dvasinės kultūros tradicijų tyrimas					
1	2	3	4	5	6	7

4 uždotis. Kiekvienai iš 1-5 tekste pažymėtų vietų pagal prasmę priskirkite po praleistą sakinį (A-F). Vienas sakiny yra nereikalingas. Atsakymų raides įrašykite lentelėje. (5 tšk.)

<p>Apie istoriko amato kaitą nuo XIX amžiaus iki mūsų dienų (pagal istoriką Aurimą Švedą)</p> <p>Istoriko amatas pasikeitė itin smarkiai. Visų pirma, istorikai nustojo atlikti gyvenimo mokytojų vaidmenį ir ėmėsi detektyvų priedermės. (..... 1). Šis lūžis įvyko XIX a. Berlyno universitete Leopoldui von Rankei sukūrus naujo tipo istorijos seminarą. (..... 2).</p> <p>XX amžiuje praeities tyrinėtojai vis dažniau imasi dar vieno – eksperimentatoriaus – vaidmens. Jiems neužteko tik kelti klausimą „Kodėl Brutus prisidėjo prie Cezario žudikų?“. Istorikai pradėjo svarstyti: „Kokias emocijas Brutus išgyveno, matydamas savo buvusio draugo žūtį?“. Taigi, keitėsi ne tik istorikų suvokimas, kokia yra jų darbo prasmė. (..... 3). Taip pat – koku būdu jie turi apie savo tyrimų rezultatus pasakoti visuomenei.</p> <p>Vadinamąja nekonvencine arba avangardine istorija užsiimantys istorikai ėmė gilintis į naujas sferas. Iš pirmo žvilgsnio, jos atrodo neturinčios nieko bendro su istoriko amatu. (..... 4). Net nemirksėdami jie postringauja, kad tekstas yra tik vienas iš būdų (šalia komikso, interneto tinklalapio, filmo ir pan.) perteikti tyrimo rezultatus.</p> <p>Istorija niekada nebuvo tokia įvairi idėjų, teorijų ir metodologijų taikymo prasme kaip XX–XXI amžių sandūroje. Tačiau tenka pripažinti, kad postmoderno epochoje keičiasi istorijos mokslo įtaka, lyginant su XIX a. ar XX a. pradžia. (..... 5).</p>				
<p>A. Jame studentai imti sistemingai mokyti darbuotis su šaltiniais.</p> <p>B. Jie ėmė tirti labai ilgus trukmės, mentalitetų, alternatyvią, daiktų arba gyvūnų istorijas.</p> <p>C. Jie pradėjo ieškoti atsakymo į klausimą „O kaip buvo iš tikrųjų?“.</p> <p>D. Kito ir supratimas, ką ir kaip turi tyrinėti istorikai.</p> <p>E. Visuomenė nebėra linkusi taip dėmesingai klausytis istoriko nuomonės, kaip tai buvo anksčiau.</p> <p>F. Žmonių nusivylimas savo valstybe, valdžia ir savimi pačiais tampa didžiausiomis grėsmėmis.</p>				
1	2	3	4	5

5 uždotis. Kiekvienai iš 1-5 tekste pažymėtų vietų pagal prasmę priskirkite po vieną praleistą žodį iš pateiktų žodžių porų (1-5). Reikalingas tik vienas žodis iš kiekvienos poros. Atsakymų raides įrašykite lentelėje. (5 tšk.)

<p>Apie Lietuvos istorikų uždavinius (pagal filologę Ramutę Dragenytę)</p> <p>XX a. (1) atkūrus nepriklausomybę, Lietuvos istorikams buvo svarbu rasti naujų teorinių prieigų prie istorijos, permąstyti (2) ir apskritai santykį su (3). Reikėjo naikinti vadinamąsias baltas (4), tęsti tarpukaryje nutrauktas istorijas, perrašyti (5), bet visų pirma užsiimti akademinio įsivertinimu.</p>					<p>1A. pradžioje ar 1B. pabaigoje</p> <p>2A. dezinformaciją ar 2B. istoriografiją</p> <p>3A. karais ar 3B. praeitimi</p> <p>4A. dėmes ar 4B. pasakas.</p> <p>5A. ideologizuotąsias ar 5B. nepopuliariąsias</p>				
1	2	3	4	5					

6 uždutis. Šias Lietuvos Respublikos švenčių ir atmintinas dienas sugrupuokite į tris lygias dalis pagal tai, kada prasidėjo/vyko įvykiai, kuriuos dabar švenčiame ar minime. Raidės, kuriomis pažymėti įvykiai, įrašykite į lentelę. (15 tšk.)

A	Sausio 1 – Lietuvos vėliavos diena													
B	Sausio 13 – Laisvės gynėjų diena													
C	Sausio 25 – Vilniaus pagarsinimo diena													
D	Vasario 16 – Valstybės atkūrimo diena													
E	Kovo 9 – Lietuvos vardo diena													
F	Kovo 11 – Nepriklausomybės atkūrimo diena													
G	Gegužės 1 – Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą diena													
H	Gegužės 7 – Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos diena													
I	Gegužės 15 – Steigiamojo Seimo susirinkimo diena													
J	Birželio 23 – Birželio sukilimo diena													
K	Liepos 6 – Valstybės (karaliaus Mindaugo karūnavimo) diena													
L	Liepos 13 – Durbės mūšio diena													
M	Liepos 15 – Žalgirio mūšio diena													
N	Rugpjūčio 31 – Laisvės diena													
O	Lapkričio 23 – Lietuvos kariuomenės diena													
Iki 1900 metų					1901- 1940 metais					Nuo 1941 metų				

7 uždutis. Kiekvienai iš 1-10 tekste pažymėtų vietų pagal prasmę priskirkite po praleistą žodį (A-I). Du žodžiai yra nereikalingi. Atsakymų raides įrašykite lentelėje. (10 tšk.)

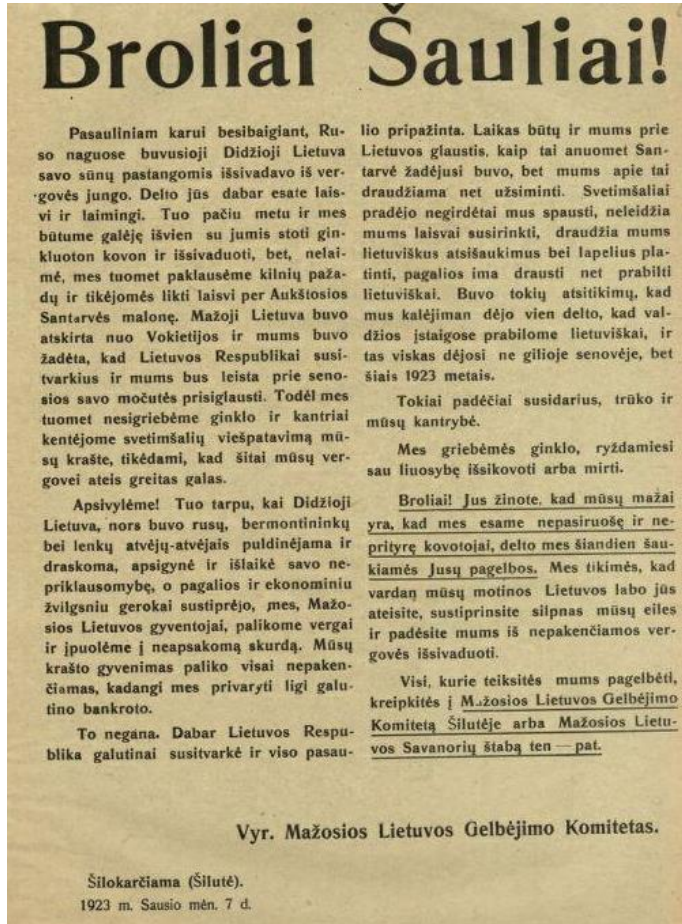
<p>Apie istoriko vietą visuomenėje (pagal istoriką Rimvydą Petrauską)</p> <p>Istorijos žinios ir istorinė (1) yra susiję, bet ne tapatūs dalykai. Todėl apie svarbiausias datas negali spręsti siauras (2) ir istorikų ratelis. Istorinei atminčiai neišvengiamai daro įtaką įvairios (3), todėl iš principo ji yra atvira ir įvairi. Politinė tauta paprastai turi iš esmės sutartų svarbių datų ir įvykių sąrašą, tačiau istorinė atmintis neapsiriboja valstybinėmis šventėmis ir (4).</p> <p>Adekvatus praeities pažinimas, ankstesnių interpretacinių klystkelių atskleidimas leidžia geriau suvokti šių dienų situaciją. Lietuvos ir Lenkijos istorikų (5), milžiniška pažanga (6) tyrimuose – tai keli pavyzdžiai, kurie parodo, kokios politinės perspektyvos atsiveria atviriau pažvelgus į savo pačių istoriją.</p> <p>Ne visuomet informaciniai karai kurstomi tik iš (7). Jie užsiplieskia ir pačioje visuomenėje, o juos sukursto veikėjai, kuriems istorija yra informacinis (8) nepakantumo ginklas, naudojamas prieš tuos, kuriems praeitis yra kur kas turtingesnė.</p> <p>Visuomeniškai aktyvus istorikas savo tekstais ar kalbomis prisideda prie to, ką vadiname visuomenės (9) ugdymu. Jis turi demaskuoti klastotojus, netikrų faktų ir sąmokslų teorijų platintojus. Į populistinius raktažodžius jis turi atsakyti racionalia (10) ir argumentacija. Tai jo uždutis savo bendruomenei.</p>										<p>A. amatas</p> <p>B. atmintis</p> <p>C. dialogas</p> <p>D. faktų</p> <p>E. Holokausto</p> <p>F. ideologinio</p> <p>G. išorės</p> <p>H. kritika</p> <p>I. paminklais</p> <p>J. pasaulėžiūros</p> <p>K. politikų</p> <p>L. sąmoningumo</p>				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10					

8 užduotis. Iš pradžių kiekvienai iš 1-7 tekste pažymėtų vietų pagal prasmę priskirkite po praleistą žodį (A-I). Vienas žodis yra nereikalingas. Atsakymų raides įrašykite lentelės kairėje pusėje. Po to kiekvienai iš I-IV pastraipų priskirkite po vieną pastraipos turinio apibendrinimą (A-E). Vienas apibendrinimas yra nereikalingas. Atsakymų raides įrašykite lentelės dešinėje pusėje. (11 tšk.)

Apie Jørno Rūseno koncepciją (pagal filologę Ramutę Dragenytę)							Praleisti teksto žodžiai	Pastraipos turinio apibendrinimas			
I	J. Rūsenas išskiria tris metodinio tyrimo pakopas – euristiką, (1) ir interpretaciją. Euristika reiškia pasirengimą tyrimui, t. y. istorinių klausimų kėlimą. Juk tyrimo rezultatai priklausys nuo to, kaip darbo pradžioje bus suformuluoti klausimai. Antroji pakopa reiškia žengimą į empirinį žinojimą ir pirmoje pakopoje išskeltų klausimų panaudojimą. Šioje pakopoje nustatoma, ar „radinys“ yra šaltinis, ar jis (2) ir kokia yra faktų sandara. Trečioji pakopa, interpretacija, per antrąją pakopą surastus (3) patikrina ir „jungia su laiko tėkme, kuri gali būti pavaizduota kaip istorija“.						A. faktus	A. Aiškinami motyvai, kodėl istorija negali būti totali „visų laikų ir visų žmonių“ istorija. B. Aprašoma įprastinė bet kuriam istoriniam moksliniam tyrimui būdinga eiga. C. Detaliau pristatomas vienas iš sisteminių požiūrių į istorijos mokslinį tyrimą ir jo naudojami metodai. D. Įvertinamas istorikų indėlis į valstybės kuriamą istorijos politiką. E. Pabrėžiama istorijos reikšmė, teikiama nauda dabarties žmogui.			
	J. Rūsenas taip pat išskiria dvi tyrimo metodologijas – hermeneutinę ir analitinę. Hermeneutinė metodologija siejama su istorizmu, analitinė – su vokiečių socialine istorija, prancūzų Annales mokykla, kuri buvo viena žymiausių XX a. 3-ame dešimtmetyje susikūrusių (4) istoriografijos kryptių. Ši mokykla siekė kurti globalinę istoriją – į vieną sulieti politinę, ekonominę ar religijos istorijas. Objektu pasirinkdami bet kokį įvykį ar reiškinį, jos atstovai siekė atskleisti tam tikro laikotarpio ir vietovės žmonių gyvenseną, elgesio motyvus, kaitos dėsninumus. Į istoriografiją jie įvedė sąvokas (5), ilgoji trukmė.						B. kokybiškas				
	7–8-ame dešimtmetyje istorija buvo suprantama kaip vienas mokslų, artimų socialiniams mokslams. Istorija persitvarkė į istorinį socialinį mokslą, atsižvelgiantį į istorinio mąstymo veiksnius. XX a. 7-ame dešimtmetyje Edvardas Carras rašė, jog faktai už save nekalba, jie kalba tik tuomet, kai istorikas juos pakviečia. Istorikas sprendžia, kuriems faktams teikti pirmenybę, kokia tvarka juos dėstyti, kokiame kontekste pateikti. Istorija traktuojama kaip (6) procesas. Ne kiekvienas faktas tampa istorinis, o įvykis įgyja istorinio fakto statusą, jei jis yra interpretuojamas.						C. kritiką				
	J. Rūsenas aiškindamas istorijos koncepciją suaktualina dabarties momentą ir svarbiausia istorijos idėja laiko tęstinumą, kuris susieja praeities patyrimą su ateities lūkesčiais: istorija esanti praeities (7), į kurį žvelgia dabartinis laikas, norėdamas ką nors sužinoti apie ateitį.						D. mentalitetai				
II							E. prancūzų				
							F. selektyvus				
III							G. šaltinotyra				
							H. veidrodis				
IV							Pastraipos turinio apibendrinimas				
							I	II	III	IV	
Praleisti teksto žodžiai											
1	2	3	4	5	6	7					

9 užduotis. Naudodami A–C šaltinių informaciją ir kontekstines žinias, sukurkite istorinį rašinį „Kas įvyko Klaipėdoje 1923 metų pradžioje – sukilimas, išvadavimas, okupacija?“ (30 tšk.)

A. Atsišaukimas*

* 1922 12 18 Klaipėdoje sudarytas Vyriausiasis Mažosios Lietuvos gelbėjimo komitetas. 1923 01 03–04 Kaune per slapta pasitarimą buvo suderintas Klaipėdos krašto išvadavimo planas. Šaulių sąjungos pirmininkas Vincas Mickevičius-Krėvė 1923 01 07 parengė atsišaukimą į sąjungos narius. <https://www.archyvai.lt/exhibitions/klaipeida/p1.htm>

B. Iš Ypatingosios rinktinės nario Jono Tapulionio atsiminimų apie žygį į Klaipėdą.**

„Sukilėliams“ iš Lietuvos tada daugiausia teko susidurti su ūkininkais lietuviais ir su vienu, kitu dvarininku vokiečiu: „Mus vadino „buntininkais“ iš anapus, arba lietuvininkais „žalnieriais“. Ūkininkų palankumo sukilėliams nebuvo. <...> Tiek dvarininkai, tiek ūkininkai stengdavosi kuo greičiausiai pranešti apie sukilėlius vokiečių žandarams bei valdžios pareigūnams. Sutikti ūkininkai mielai pasikalbėdavo su sukilėliais ir atsakydavo į klausimus, bet įsileisti užėti į namus arba apsinakvoti nesutikdavo <...> Vokiečių žandaro nepavyko apgauti kalbomis apie vietinius sukilėlius „Jis ir sako: „Lietuviai savo kariuomenę perrengė civiliai ir dabar, kad duos, tai duos prancūzams per raudonas kelnes“. Nebebuvo prasmės aiškinti, kad čia vietiniai. Tik kaip mokėdamas aiškinau, kad ne kariuomenė, bet civiliai. Jis, rodydamas į kariūnus, sako: „Ką tu man sakai, žiūrėk, pas visus kariški batai, vienodi šautuvai ir duonmaišiai, na ir tie civiliniai rūbai beveik vienodi“. <...> Vienas senelis atsiklaupė ant kelio, pasirėmė lazda ir akis pakėlęs į dangų, pasakė: „Dabar galiu mirti, jau pamačiau lietuviškus „žalnierius“.“

** Lietuvos Respublikos ministro pirmininko Ernesto Galvanausko nutarimu 1923 m. sausio 10–15 d. buvo suformuota Ypatingosios paskirties rinktinė. Ją sudarė Lietuvos kariuomenės kariai, šauliai ir savanoriai, kurie traukiniais keliavo iš Kauno į Klaipėdos apylinkes, Pasiskirstę į 3 grupes jie turėjo užimti Klaipėdos miestą, Pagėgius ir Šilutę. <https://www.atviraklaipeda.lt/2019/12/21/klaipeidos-sukilimo-operacija-kaip-viskas-vyko/>

C. Iš Mato Šalčiaus dienoraščio***

Sausio 15 d. 1923 m.

Šiandien man džiaugsminga ir didi diena. Atėjo žinia, kad Klaipėda mūsų! Paimta su kova, kaip ir pridera tautai, norinčiai nepriklausomai gyventi. Ir su heroizmu! Tai jau geriausias įrodymas, kad mūsų nepriklausomybė ir laisvė patvers, nes ten, kur mokama mirti ir aukoti gyvybę, ten vergijos negali būti! Aš sakyčiau, kad ši diena pradeda naują erą mūsų tautos istorijoje, nes mes šiandien pirmu kartu pasirodėme agresingoji pusė kovoj dėl savo žemių surinkimo, o tai reiškia, kad mes turime stiprios valios mūsų žemes surinkti. Paėmus Klaipėdą, dabar paaiškėja, kad ir Vilnius tikrai bus mūsų, ir tur būt netrukus... Tuomet bus lietuvių tautos namai išvalyti nuo intrusų (įsiveržėlių) ir galima bus pradėti juose tikrai kurtis, šeiminkauti ir dabintis. Dabar galima būtų ramiai ir su pasitenkinimu mirti.

*** M. Šalčius, Šaulių sąjungos veikėjas, „Eltos“ direktorius dar 1922 m. su Lietuvos kariuomenės karininku Jonu Polovinsku (Budriu) žvalgybos tikslais buvo pasiųstas į Klaipėdos kraštą. 1922 m. gegužę jis paskirtas Lietuvos atstovybės Klaipėdoje Spaudos skyriaus vedėju. M. Šalčiui dalyvauti sukilimo veiksmuose neteko. Susirgęs jis beveik pusmetį gydėsi vienoje iš Karaliaučiaus klinikų.

<https://ejournals.vdu.lt/index.php/istorijoszurnalas/article/view/3443/2059>